

Arvio toimintamallista: Etäkohtaamisilla yhteisöllisyyttä kyliin

Etäkohtaamisilla ja -tapahtumilla voidaan tarjota sosiaalisia kontakteja maaseutukyliin ja haja-asutusalueiden asukkaille, ja edistää heidän digitaitojaan. Tämä tukee haja-asutusalueiden asukkaiden yhteisöllisyyttä ja osallisuuden kokemusta.

Malli on arvioitu¹ osana Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokran ja Euroopan sosiaalirahaston toimintalinjan 5 hankkeiden yhteistä Osallisuuden palaset -kehittämistyötä. Arvio on tehty Sokra-hankkeen osatoteuttaja Diakonia-ammattikorkeakoulussa.

Kehittäjä

Verkkokohtaamisia kylillä -hanke, Pohjois-Savo, Pohjois-Savon Kylät ry, (ESR 1.5.2020–30.09.2020).

Kehittäjän yhteyshenkilö: Merja Kaija, Pohjois-Savon Kylät ry, merja.kaija(at)pohjois-savonkylat.fi

Samankaltaista toimintaa on kehitetty myös

- Ikäihmiset kiinni lähiyhteisöön -hanke (STEA, 2019-2021), Pohjois-Savon kylät ry on tarjonnut etävirikistyspäiviä Pohjois-Savon maaseutukyliin ikäihmisille:
[Etävirikistyspäivät 2020 \(pohjois-savonkylat.fi\)](http://pohjois-savonkylat.fi)

Mallin kuvaus

Toimintamallissa järjestetään kyläyhteisöille ja haja-asutusalueiden asukkaille yhteisöllisyyttä ja osallisuutta edistäviä digitapaamisia ja -tapahtumia. Tapahtumissa voidaan esimerkiksi kokeilla etäliikuntaa, katsella erilaisia musiikki- ja kulttuuriesityksiä tai museon esittelyä, tutustua kylän historiaan, käydä vapaata keskustelua tai kuunnella asiantuntijaluentoja. Tapaamisissa ja tapahtumissa kylien ja haja-asutusalueiden asukkaat pääsevät keskustelemaan keskenään ja saavat sosiaalisia kontakteja.

¹ Malli on arvioitu Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja hyvinvoinnin laitoksen osallisuuden osa-alueiden ja lupaavan käytännön kriteerien näkökulmista Sokran toimesta hankkeen dokumentaatiota hyödyntäen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Etenkin sosiaalisen tuen tarpeessa oleville tarjoutuu etäyhteyksien välityksillä uudenlainen mahdollisuus kiinnittyä kyläyhteisöön, mikä tukee heidän mielenterveyttään ja lievittää yksinäisyyden tunnetta. Lisäksi osallistujien digitaidot kehittyvät.

Toimintaympäristö

Toimintamallin verkkotapahtumiin voi osallistua omasta kodista, mökiltä tai mistä vain, missä on toimiva internet-yhteys. Tapahtumiin voi osallistua tietokoneen lisäksi älypuhelimella, jolloin osallistuminen ei ole sidoksissa osallistujien kotiympäristöön. Samoin tapahtumien vetäjät voivat olla missä tahansa: esimerkiksi toimistolla, luonnossa tai vaikkapa esiteltävänä olevassa museossa.

Kohderyhmä ja asiakasymmärrys

Toimintamalli on suunnattu maaseutukyliä ja haja-asutusalueiden asukkaille, jotka kokevat tarvitsevansa sosiaalisia kontakteja. Verkossa pidettäviin tapahtumiin voivat tietenkin osallistua kaikki halukkaat asuinpaikasta riippumatta. Ohjelmalliset verkkotapahtumat saattavat olla suunnattuja jonkin tietyn alueen asukkaille, jotka saavat ohjelmasta eniten irti.

Toimintamallin kehittäneessä hankkeessa ensisijaisena kohderyhmänä olivat sosiaalisen tuen tarpeessa olevat työikäiset ja nuoret maaseutukyliltä. Hankkeeseen saivat kuitenkin tulla mukaan kaikki kylien asukkaat, jotka kokivat tarvitsevansa sosiaalisia kontakteja. Toimintamallissa kohderyhmänä voivat tietenkin olla myös muutkin, kuten lapset tai ikäihmiset.

Välillisenä kohderyhmänä toimintamallissa ovat järjestöt ja kolmannen sektorin toimijat sekä julkisen sektorin toimijat, joilla on mahdollisuus pitää esityksiä ohjelmallisissa digitapahtumissa.

Toimivuuden ja käyttöönoton ehdot

Toimivat yhteydet

Toimintamallissa on olennaista se, että osallistujilla ja tapahtumien järjestäjillä on toimivat internet-yhteydet. Tämä on selvitettävä ennen toiminnan aloittamista, samoin kuin se, onko osallistujilla ollut jo jokin etäyhteysohjelma (Teams, Zoom jne.) käytössä. Kannattaa suosia osallistujille tuttua alustaa. Muussa tapauksessa toimintamallin soveltajan on oltava valmis tarjoamaan tukea ja opastusta etäyhteyksien ja tarvittavien ohjelmistojen käytössä. Etäkokouskäytäntönsä eivät ole kaikille tuttuja, joten tapahtumien vetäjien on opastettava niissäkin. Tällaiseen alkukartoitukseen ja -opastukseen on hyvä varata aikaa. Myös tapahtumissa esiintyvien toimijoiden etsimiseen ja opastamiseen kannattaa varata aikaa.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Tapahtumilla nimetty vetäjä

Jokaiselle etätapahtumalle on syytä nimetä vetäjä, joka pitää langat käsissä tapahtuman ajan, ja joka varmistaa, etteivät tapahtumiin ilmoittautuneiden poissaolot johdu teknisistä ongelmista. Henkilö voi olla kylän oman toimija tai työntekijä. Ohjelmien ja tapahtumien vetäjien on osattava vetää etätapahtumia niin, että kaikki voivat osallistua haluamallaan tavalla. Kaikki eivät esimerkiksi halua osallistua keskusteluihin, vaan olla vain mukana seuraamassa muiden keskustelua. Tapahtumia voidaan suunnitella ja kehittää yhdessä osallistujien, toiminnan järjestäjien ja kyläläisten kesken.

Tapahtumien suunnittelu ja markkinointi

Toimintamallin markkinointiin on kiinnitettävä huomiota, jotta tapahtumiin saadaan osallistujia. Esimerkiksi maaseutukylillä kyläyhdistykset ja niiden aktiivit ovat luontevia kontaktihenkilöitä, mikäli heitä vain löytyy ja he jaksavat tai ennättävät osallistua toimintaan. Toimintamallin käyttöönottajalla on siis hyvä olla laajat verkostot kyläyhdistyksiin ja niiden aktiiveihin.

Lyhyessä hankkeessa kannattaa panostaa tiiviiseen ja selkeään kokoontumisrytmiin ja pyrkiä saamaan mukaan ne, jotka nopealla aikataululla voivat tulla mukaan. Pidemmässä hankkeessa voi tehdä enemmän ”etsivää työtä” mukana olevien kylien alueella ja kannustaa tulijoita mukaan henkilökohtaisilla puheluilla, sähköposteilla ja kysyä taas myöhemmin uudestaan.

Toimintamallin soveltamisessa kannattaa huomioida tapahtumien vuodenaika. Kesällä ihmisillä saattaa olla paljon tekemistä ulkosalla, jolloin tapahtumiin ei välttämättä osallistuta niin innokkaasti kuin syksyllä tai talvella. Tapahtumia voidaan järjestää myös ilman mitään ohjelmaa, jolloin pääosassa on vapaa jutustelu toisten osallistujien kanssa.

Vinkit toimintamallin soveltajille

Taustaa toimintamallin kehittämisestä

Verkkokohtaamisia kylillä -hankkeessa tavoiteltiin etäryhmätoiminnan luomista kuudelle pohjois-savolaiselle kylälle vuoden 2020 aikana. Tämän avulla pyrittiin tukemaan kyläläisiä sosiaalisten kontaktien luomisessa ja edistämään yhteisöllisyyttä etenkin koronan tuomissa poikkeusoloissa. Samoin pyrkimyksenä oli lisätä myönteistä mielialaa verkkokohtaamisien kautta. Hankkeen alussa Pohjois-Savon kylät ry rekrytoi mukaan vapaaehtoisia kyliä, joille tarjoutui mahdollisuus kehittää etävälikkeistä toimintaa.

Mukaan valittujen kylien kanssa käytiin aloituspalaverit, joissa kyseltiin sisällöllisiä toiveita hankkeen etätoimintaan. Myös toiminnan alettua tapahtumien aikana kyseltiin osallistujilta

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

toiveita ja tarpeita, joita sitten toteutettiin mahdollisuuksien mukaan. Suurin osa tapahtumissa toteutetuista sisällöistä tuli osallistujilta itseltään.

Etätilaisuuksien toteuttaminen

Hankkeessa järjestettiin kolmelle kylälle omaa etätoimintaa ja pidettiin yhteisiä etäkyläkahveja kaikkien hankekylien asukkaille. Etätilaisuuksia järjestettiin kaikkiaan 34 ja erilaisia sisällöntuottajia niissä oli 16. Hankkeessa oli mukana osallistujia yhteensä kymmenestä kylästä, osallistumisia oli yhteensä 230 ja tapahtumissa kaikkiaan 60 eri osallistujaa. Etätoimintaa markkinoitiin some-kanavissa, kotisivuilla, sähköpostitse, uutiskirjeessä, kyläläisten kesken ns. ”puskaradiossa” sekä mukana olleiden kylien kyläaktiivien kautta.

Ohjelmassa oli muun muassa ruokasienitietoutta, musiikkia, Väärnin pappilassa vierailu, paikallisen sote-kuntayhtymän koordinaattorin puheenvuoro ja luontoretkeilyä. Kaikissa etätapahtumissa oli lisäksi aikaa keskustelulle: hanketyöntekijät olivat kuulevina korvina ja keskustelun johdattelijoina. Joissakin etäkohtaamisissa ei ollut ohjelmaa ollenkaan, vaan pääosassa oli osallistujien välinen keskustelu. Hankkeen kustannukset koostuivat Zoom-yhteyden hankkimisesta sekä tapahtumien sisällöntuottajista, kuten ulkopuolisista muusikoista, näyttelijöistä ja niin edelleen. Osallistujat käyttivät omia laitteitaan.

Etätilaisuuksista hyvää palautetta

Osallistujilta kerättiin palautetta hankkeesta. Etätoiminta kannusti ihmisiä pysyttelemään kotona korona-aikojen poikkeusoloissa, mutta tarjosi kuitenkin mahdollisuuden olla yhteydessä toisiin osallistujiin, kyläläisiin, hankkeessa mukana oleviin työntekijöihin sekä vierailijoihin. Toiminta siis vahvisti ja ylläpiti osallistuvien kylien sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä. Lisäksi kahden kylän tapahtumissa kyläläiset innostuivat itse tuottamaan sisältöä etätapahtumiin. Osa osallistujista ei aiemmin ollut pystynyt tai halunnut osallistua kylän tapahtumiin, mutta innostuivat nyt mukaan, kun toimintaa tarjottiin etänä.

Hankkeen myötä saatiin mukaan useita ihmisiä käyttämään etäyhteyksiä ensimmäistä kertaa, ja hankkeen työntekijät neuvoivat niiden käytössä sekä osallistujia että sisältöjen tuottajia. Kaikki tarvittava opastus pystyttiin antamaan puhelimitse etänä omin voimin, eikä ulkopuolista IT-tukea tarvittu, vaikka siihen oli varauduttu kustannuksissa. Etätilaisuuksien aikana saatiin tuotua esille etäyhteyksien käytön mahdollisuuksia. Yksi mukana olleista kylistä on ottanut etäkokoukset ja -yhteydet käyttöönsä hankkeen jälkeen. Muutenkin etätapahtumiin osallistujien digitaidot karttuivat ja kynnys etäyhteyksien käyttöön muissa konteksteissa madaltui.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Mallin arviointi

Osallisuuden toteutuminen mallissa

Osallisuus omassa elämässä toteutuu tässä toimintamallissa hyvin. Toimintaan voi osallistua omasta kodista käsin ja se on kaikille avointa ja maksutonta. Edellytyksenä kuitenkin on mahdollisuus käyttää etätapaamiset mahdollistavia laitteita. Etätapahtumiin on sisällytetty opastusta laitteiden ja ohjelmien käyttöön, ja osallistujien digitaidot ovat kehittyneet, mikä helpottaa etäyhteyksien käyttöä myöhemmin esimerkiksi perheen ja tuttavien kesken. Tapahtumiin voi osallistua ihan vain ohjelman seuraajana, eikä tapahtumien keskusteluihin ole pakko osallistua mikäli ei halua.

Toiminnassa osallistujilla on mahdollisuus irrottautua arkipäiväisestä elämästään, ja saada vaihtelua rutiineihin sekä uusia sosiaalisia kontakteja. Tämä on ollut tärkeää etenkin koronan aiheuttamina poikkeusaikoina. Tapahtumat ovat edistäneet osallistujien mielen hyvinvointia ja vähentäneet yksinäisyyden kokemuksia. Etätapahtumissa osallistujat ovat voineet kokeilla uudenlaisia rooleja osallistumalla ohjelman tuottamiseen.

Toimintamalli on tuonut osallistujille mahdollisuuksia osallisuuteen yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa. Osallistujilla on ollut mahdollisuus osallistua tapahtumien suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä tapahtumien järjestäjien sekä muiden osallistujien ja kyläläisten kanssa. Osallistujat ovat myös saaneet kokemusta etäkokousten ja -tapahtumien toimintatavoista. Tällainen osaaminen madaltaa kynnystä osallistua erilaisiin etäkokouksiin tai järjestää niitä itse. Toimintamallin vaikutuksia on arvioitu osallistujille kohdennetulla kyselyllä.

Toimintamalli edistää myös osallisuutta yhteisestä hyvästä. Se tarjoaa uudenlaisen tavan osallistua ja kiinnittyä kyläyhteisön toimintaan ja uudenlaisen keinon päästä mukaan yhteisiin vaikuttamisen prosesseihin. Esimerkkihankkeessa jotkut osallistujat eivät aiemmin olleet osallistuneet kylän tapahtumiin, mutta etäyhteydet madalsivat osallistumiskynnystä. Tällaiset uudenlaiset osallistumismahdollisuudet edistävät maaseutukylissä ja haja-asutusalueilla asuvien yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta, mikä vahvistaa sosiaalista pääomaa sekä yhteisöllisyyttä. Samalla tämä tukee myös kylien ja haja-asutusalueiden elinvoimaa ja houkuttelevuutta. Tapahtumissa on mahdollisuus käsitellä esimerkiksi osallistujien asuinkylän historiaa, mikä lisää heidän kokemustaan olla osa asuinyhteisöä.

Toimintamalli lupaavana käytäntönä

Tarve toimintamallille nousi korona-aikojen poikkeusoloista. Tarkoituksena oli, että maaseudun ja haja-asutusalueiden asukkailla olisi mahdollisuus kohdata toisiaan myös poikkeusoloissa - kuitenkin kotona pysytellen, jottei virus pääsisi leviämään. Etätapaamisilla

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

haluttiin siis vahvistaa osallistujien sosiaalista pääomaa sekä lisätä myönteistä mielialaa poikkeusolojen aikana. Samalla tavoiteltiin asukkaiden kiinnittymistä omaan lähiyhteisöön. Etätapahtumilla pystyttiin tarjoamaan hetkiä, joissa ei mietitty koronaa ja poikkeusoloja.

Verkon kautta toteutuville etätapahtumille ja -tapaamisille on kysyntää muulloinkin kuin korona-aikoina. Sosiaalisista peloista kärsiville voi olla suuri kynnys lähteä erilaisiin tapahtumiin paikan päälle, mutta etätapahtumien kohdalla osallistumiskynnys on matalampi. Haja-asutusalueilla myös pitkät etäisyydet vaikeuttavat erilaisia harrastusmahdollisuuksia etenkin nuorten ja ikäihmisten kohdalla (esim. Lavapuro ym. 2016²). Etätapahtumat ovat yksi keino vastata tähän tarpeeseen. Ihmisten digitaidot vaihtelevat hyvin paljon, ja puhutaan niin sanotuista digikuiluista³ eri väestöryhmien välillä. Toimintamalli, jossa ihmisiä tutustutetaan digitaalisten välineiden käyttöön, toimii hyödyllisenä keinona digitaitojen kartuttamisessa madaltaen kynnystä erilaisten digipalvelujen käyttöön.

Toimintamalli on hyvä käytäntö myös siinä mielessä, että se mahdollistaa hyvin monenlaiset etätapahtumat. Esimerkkihankkeessa oli hyvin monenlaisia etätapahtumia ja erilaisia sisällöntuottajia oli 16. Sisältöjä luotiin osallistujien toiveen ja tarpeen mukaan. Ohjelmistoon sisältyi muun muassa paikallisen sote-kuntayhtymän hyvinvointikoordinaattorin esittely alueen palvelutarjonnasta. Muuta ohjelmaa olivat muun muassa ruokasienitietouden jakaminen, musiikkiesitykset, etänä toteutettu pappilavierailu ja luontoretkeily. Osallistujat pääsivät myös itse tuottamaan ohjelmaa, ja joissakin etätapaamisissa oli ihan vain vapaata kahvittelukeskustelua.

Etätapahtumia markkinoitiin some-kanavissa, hankkeen kotisivuilla, sähköpostitse, uutiskirjeessä, kyläläisten kesken ns. ”puskaradion” välityksellä sekä mukana olleiden kylien kyläaktiivien kautta. Toiminta herätti myös ulkopuolista kiinnostusta. Toiminnasta uutisoitiin muun muassa Savon Sanomissa ja paikallislehdissä.

Hankkeeseen osallistuneilta kerätty palaute oli hyvää. Kiitosta tuli osallistumisen helppoudesta ja mukavista sisällöistä. Osallistujista hieman yli puolet käytti hankkeen myötä etäyhteyksiä ensimmäisen kerran, joten hankkeen tarjoama opastus ja neuvonta oli tarpeen. Osallistujista neljä prosenttia tarvitsi paljon ja hieman yli puolet jonkin verran opastusta yhteyksien käyttöön. Osallistujien digitaidot siis kohenivat, ja kynnys osallistua vastaaviin tapahtumiin madaltui. Myös tapahtumissa esiintyneiden digitaidot kohenivat. Yksi mukana olleista kylistä otti etäkokoukset ja -yhteydet toimintoihinsa hankkeen jälkeen. Palautteissa

² Lavapuro ym. (2016) *Sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet syrjäkunnissa*. Kunnallisanalan kehittämissäätiö: Helsinki.

³ Esimerkiksi Heponiemi ym. (2020) Digital Divide in Perceived Benefits of Online Health Care and Social Welfare Services. *Journal of Medical Internet Research* 22(7).

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

tuli esille, että osallistujat saivat uusia tuttavuuksia, ja he arvostivat myös kuulumisten vaihtoa eri kylien osallistujien kanssa. Yksinäisyyden tunteet siis lievittyivät.

Verkkovälitteisten etätapahtumien osalta on huomioitava muun muassa tarve opastukselle ja neuvonnalle. Esteenä osallistumiselle voi kuitenkin olla tarvittavien laitteiden tai nettiyhteyksien puute. Toimintamallia jatkossa sovellettaessa voisi siis harkita mahdollisesti lainalaitteiden tarjoamista tai yhteiskäyttölaitteita esimerkiksi kylätaloille. Maaseutukylille ja haja-asutusalueille suunnattu toiminta saattaa myös olla hyvinkin riippuvaista paikallisista kyläaktiiveista, etenkin jos hankkeen toiminta-aika on lyhyt. Mikäli kyläaktiiveja ei löydy tai aktiivinen henkilö ei enää ehdi olla toiminnassa mukana, voi toiminta lopahtaa koko kylän alueelta.

Yhteenveto

Verkkokohtaamisia kylille -hanke päättyi syyskuun 2020 lopussa. Korona-aikojen mielenterveyden ja yhteisöllisyyden edistäjäksi suunniteltu hanke on tuottanut hyvän digitaalista osallisuutta edistävän toimintamallin, joka on sovellettavissa myös muulloin kuin poikkeusoloissa. Toimintamalli on edistänyt osallistujien digitaitoja ja etäkokoukset ovat juurtuneet yhden mukana olleen kylän käytäntöihin. Etätapahtumia ja -kohtaamisia sovelletaan Pohjois-Savon kylien muissakin hankkeissa ja toivottavaa on, että käytäntö leviäisi myös muualle Suomeen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

